

Vážení přátelé,

přinášíme Vám letní číslo a doufáme, že se Vám bude líbit. K přečtení a studiu nabízíme dva recenzované příspěvky a tři nerecenzované články, jednu knižní recenzi a pravidelné rubriky Tipy z Knihovny knihovnické literatury a Novinky zahraniční knihovnické literatury.

Oba recenzované příspěvky nás – každý svým vlastním způsobem – zavádějí do historie.

Autoři prvního článku – studie – nás seznamují s pokroky učiněnými ve vývoji nástrojů pro transkripci historického písemného dědictví v Česku a na Slovensku od roku 2020. Informují o nejnovějších modelech transkripce v platformě Transkribus (projekt SKRIPTOR). Staré a vzácné tisky, rukopisy i strojopisy zpravidla nelze uspokojivě transkribovat pomocí nástrojů optického rozpoznávání písma (OCR). Ve snahách zpřístupnit historické písemné dědictví z digitálních repozitářů se pozornost výzkumníků zaměřuje na transkripci a strojové učení s použitím umělé inteligence. Těžiště studie spočívá v popisu postupu a experimentů při tvorbě modelů historických rukopisných dokumentů, které byly provedeny studenty díky projektu Studentské grantové soutěže na Slezské univerzitě v Opavě. Po shrnujícím úvodu jsou ve studii podrobně popsány postupy při tvorbě modelů automatické transkripce vybraných rukopisných náboženských dokumentů, rukopisných vzorků z období od 2. poloviny 18. století až po 1. polovinu století dvacátého a modelu pro transkripci bohemikálních strojopisných dokumentů. Ve všech případech šlo o texty západoslovanské provenience.

Druhý článek je výsledkem průzkumu starých tisků o včelařství v historickém fondu Národní knihovny ČR. Představuje pečlivě zpracovanou studii mapující vývoj včelařství a zároveň potvrzující důležitou úlohu rozšiřujícího se knihtisku, který umožnil postupné šíření vědeckých poznatků o zkvalitňování chovu včel jako důležitého hospodářského a kulturního činitele. Práce autorky (díky určení provenienčních znaků) přispěla i k ucelenější představě o rozšíření tohoto typu literatury v různých vrstvách společnosti, ve všech typech knihoven.

Následuje článek přinášející výsledky šetření, které zjišťovalo, jaké máme jako knihovníci digitální kompetence. Tento zajímavý průzkum probíhal na podzim 2023 a je unikátní tím, že nejen zkoumal, jaký je skutečný stav našich digitálních kompetencí, ale i jak v této oblasti sami sebe hodnotíme. Výsledky průzkumu zaměřeného na tuto nedílnou součást naší každodenní práce se dotýkají oblastí jako jsou kyberbezpečnost, sociální sítě, práce s úložišti, vyhledávání na internetu apod.

Další příspěvek nás také zavádí do digitální oblasti. Autoři v něm představují perzistentní identifikátory a jejich použití v českém prostředí. Jedná se o identifikátory ORCID, ROR ID, RAiD a DOI, přičemž nejvíce pozornosti autoři věnují ORCID a DOI – kdy a kde se používají, k čemu slouží? V druhé části článku je vysvětlen přínos těchto identifikátorů především pro publikační činnost. Správu a přidělování identifikátorů zastřešuje mezinárodní organizace DataCite a v České republice Národní technická knihovna (sídlo Národního centra pro perzistentní identifikátory). Díky perzistentním identifikátorům (PID) lze např. zajistit snazší přístup k výzkumným datům na internetu a uskutečnit tak tzv. principy FAIR data (FAIR česky: dohledatelnost, přístupnost, interoperabilita, znovupoužitelnost).

Abychom si od digitálního světa odpočinuli, přesuneme se k zajímavému humanitnímu tématu a tím je biblioterapie. Článek navazuje na Úvod do biblioterapie, který vyšel v jarním čísle Knihovny plus. Autorka se v tomto pokračování věnuje praktickému využití této metody, a to hlavně ve skupině dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a skupině seniorů. Jak těmto dvěma konkrétním skupinám biblioterapie pomáhá v jejich životě, co je to biblioterapeutické čtení, jak správně vybrat biblioterapeutickou literaturu a mnohé další se dočtete v tomto článku.

Předmětem recenze je tentokrát publikace s názvem Bibliotheca astronomica, vydaná jako kritický katalog ke stejnojmenné výstavě konané v Národní knihovně ČR v říjnu loňského roku. Texty v knize se týkají astronomických tisků 15.–17. století.

Číslo opět uzavírají rubriky Tipy z Knihovny knihovnické literatury a Novinky zahradniční knihovnické literatury.

Přejeme pěkné počtení a krásné léto!

Za redakci

Renáta Krejčí Salátová